

Izrādās — mēs esam dzīvojuši

Viņai vairs nevajag padomu. Musturu, paraugu. Varbūt tas tikai kārtējais pakāpiens, bet šobrīd nevajag. Viņa nelasa grāmatas, avīzes un žurnālus, neskatās internetā un TV kastē, neiet, Dievs pasarg', uz teātra izrādēm. Kā satīta paklājā līdz zodam — visu redzi, visu dzirdi, bet pakustēt nevari. Viss ir apkārt, viss ir rokas stiepiena attālumā. Dīdīdamās pa māju, viņa reizēm šo to paķer, šim tam pieķeras, pieskaras. Pa teikumam no avīzes. Pa frāzei no meksikāņu seriāla. Pa domai no Prusta. Viņiem visiem vēl aizvien taisnība.

Pastaigājoties Ieva iet pa mežu apliem un tad sev dzimšanas dienā uzdāvina jautājumu — kāpēc es eju apliem? Kā suns, piesiets pie ķēdes. Tikai baiļu, tikai manu rūgto, skarbo baiļu dēļ? Es varu iet arī taisni, viņa sev saka, — un jebkurā mirklī. Tad viņa iet taisni, un tikai sākumā liekas, ka kaut kur nonāk. Mainās ainava, bet principā nekas nemainās. Lielās pilsētas ir aptuveni vienādas, tāpat kā visu zemju zemnieki rūtainos, pārsvarā Ķīnā ražotos kreklos. Ik jaunā vietā pēc noteikta laika izveidojas viņai tuvo cilvēku pulciņš, aptuveni tāds pats kā iepriekš. Tajā ietilpst guru, mīļākais, kāds, kuru viņa nodos, kāds, kurš nodos viņu, ienaidnieks un draugi, ar kuriem paplāpāt, ārstējot savu un viņu psihi, lai nauda nav jāizmet terapeitam.

Laiku pa laikam viņa met mieru karagājieniem, maratoniem, ekspedīcijām, atgriežas pie būdas un nosēžas blakus savai ķēdei. Viņa kļūst par tuksneša cilvēku, sēž nekustīgi, skatās tālumā un uzraksta kādu filmas scenāriju. Uzrakstīt scenāriju ir diezgan sarežģīta lieta, bet viņas scenāriji visi ir par vienu un to pašu. Diezgan banāli scenāriji, un, kad

Iesākumā

viņa cenšas par to attaisnoties režisoram, viņš saka — tu esi man vajadzīga tieši banalitātes dēļ. Jo beigās mums te jāsanāk kaut kam līdzīgam uzrakstam uz kapakmens.

Viņas scenāriji ir par to, ka nekas nenotiek, jo nekas šeit nevar notikt. Mūžīgajā riņķojumā starp debesīm un zemi nezūd ne ūdens molekula. Tikai tīrs gars var cerēt izlauzties no pasaules rata kosmosā caur gaismas tuneli, kur ātrums tāds, ka jebkuras matērijas — kaut pāris molekulu tīras dvēseles — masa kļūst smaga kā purva sieksta, bet izmēri saraujas, līdz tā izzūd, tiek izdzēsta no pasaules atmiņas kopā ar savu laiku. Bet nodzīvoties līdz tīram garam — nesmīdiniet, tas nav vienkārši! Tad tev jāklūst par Budu, tev jāklūst par Kristu vai Muhammedu. Par gaismu, par tīru garu tev jāklūst. Tad varēsi doties prom, bet līdz tam vēl ilgs ceļš ejams, vēl tevi berzīs, mazgās un skalos. Tās pāris kļūdas, kas tevi vajās, kas tevi naktī trenks augšā un liks doties tālāk, kļūdas, no kurām tu nekad netiksi vaļā visas savas dzīves laikā, — tās tevi beigu beigās sagraus. Bet turpini par tām domāt, turpini. Tās ir pateicīgs materiāls, kurā gravēt kā granītā. Tās tevi izārstēs.

Beigu galā viņa vairs pat neraksta scenārijus pati, viņai atsūta citu rakstītos, un viņa saliek akcentus. Lasa tos gatavus un ar skatu no malas, gluži kā ar melnu flomāsteru, iezīmē kontūras un ēnas. Reiz viņa jau to darījusi — skolā, būdama pēdējās paaudzes pioniere grūstošā padomju impērijā, viņa ēnojusi sienasavīzes. Viņas skolotāja to sauca par “dzīvības piešķiršanu”. “Aiznesiet Ievai,” ierasti skanēja no klases audzinātājas mutes, “lai viņa piešķir dzīvību.” Un Ieva, noliekusies virs Leņina vai Lieldienu zaķa, piešķīra zīmuļa blāvumam dzīvību. Viena — vilnījoša ēna tālumā, otrs — gaismas atspulgs acī, trešais — spriegumā trīsošs vadoņa žokļa muskulis, nolūkots no pašas tēva vaiga, kad viņš no rītiem virtuvē dzen bārdu. Un vadonis atdzīvojas. Arī zaķis atdzīvojas.

Par to stāsta it viss — par šo uztipto labumu — dzīvību, pat mazpilsētas autobusa šoferīša seja, tik nomiegojusies agrā rīta stundā, par dzīves alkām tā pauž, par bezgalīgo pacietību, vērojot labumu, ko neprasidams esi sagaidījis iekrītam klēpī. Un ko dzīve tam ietirgo

PAISUMS

preti — kluso dūkoņu autobusa salonā, kurā sildās jutekļi, nomanīdami aiz loga sastingušo, kailam ķermenim tik naidīgo ziemas dabu, — ko dzīve ietirgo preti? Sievas atvadu buču, pirms aizej no mājām, un kafijas ar krējumu rūgteni maigo garšu? Rīta miglā uz šosejas notriektu alni? Kā indiānis apmaiņā pret zeltu saņem stikla spīguļus, tā tu apmaiņā pret esamības sāpēm saņem maizes smaržu. Suņa miklo degunu pie savas kājas. Tavu bērnu acu skatienu. Putnu barotavu. Lai tas tevi iepriecē, saka šī uztiptā, negribētā, milzīgā izdevība — dzīve.

Jo patiesība jau mētājas visur — kā tādas nezāļu sēklu saujas, kurām vajadzīgs vien lietus, lai tās varētu uzdīgt. Pa saujai TV šovos, pa saujai filosofiskos traktātos, pa saujai snobu klusēšanā, pa saujai tirguslaužu tērgavošanā. Viņas mātes māte — mīlome — mēdza teikt, ka nevar zināt, kur pazaudēsi un kur atradīsi, un, ja zinātu, kur kritīsi, paliktu spilvenu. Viņas mīlome bija palikusi labajā kā bērns, kas nekad neizaug līdz kaislei, viņas mīlome nebija piedzīvojusi dzimumbriedumu, kad apcērtas debesu aizsardzība, viņa bija palikusi svētajā bērna priekā, tā bija viņas karma un liktenis. Viņas ikrīta gaišie labrītvārdi liecināja, ka viņa nav tikusi līdz sevij, līdz savām dūmām, līdz dziļi slēptajām šaubām, kas nozīmētu tikt izraidītai no Ēdenes dārza brīvībā. Viņa bija palikusi dārzā, kur spēlējās grantsbedrēs starp saulgozī karstām meža zemenēm, un pa vidu tai burzmai gadījās viss dzīves piesprietais — vecāku nāves, vīrs un bērni, kurus viņa mīlēja, bet nekad neteica vārdu “mīlu”, jo viņa nezināja tādu vārdu, nebija izaugusi līdz vārdiem. Viņa bija vecāku prieks, palīdzēja piensaimniecībā ar balto piekšautiņu un zīdainajiem pelnu matiem, viņa nekad neizauga līdz naidam, precīzāk sakot, viņas acis nekad neatvērās pret ļaunuma bultām, tēmētām uz viņu, un tās izgāja viņai cauri kā tukšam gaisam, jo viņa nekad neiesāka sarunu ar zagli, bet gan tikai un vienmēr ar cilvēku. Vienīgais viņas grēks bija viņas lepnums un pašpietiekamība. Viņai vienmēr bija taloni cukuram un maizei, bet atlika vēl citam arī — labs vārds un palīdzība, godprātība vispirms domāt par otru, un tā bija viņas izvēle, brīvība un atbildība, šķiet, viņai nevajadzēja no Dieva Tā Kunga neko,

Iesākumā

vien skaistās luterāņu Ziemsvētku dziesmas un garīgo mieru. Viņa nebija atslēgusi savā sirdī mazās durtiņas uz elles pusi, viņa palika pumpurā, visu mūžu pumpurā un bērņā. Un gar tādiem cilvēkiem visvairāk asiņo nagi gan Dievam, gan ļaužiem, jo viņos ir kaut kas kaitinošs, pie viņiem ne Dievs, ne ļauži nevar pielietot savas bezgalīgās eksorcisma receptes, jo tādu cilvēku esamībā nav ļaunuma pazīmju — un Dievs var iet atvaļinājumā, nav kam tirgot indulgences. Izpildījusi savu pienākumu pret visiem, ko mīlēja, viņa ātri aizgāja atpakaļ bērņā, atpakaļ pumpurā. Maza, pieklājīga meitenīte, kas, pa ielu iedama, turas saules pusē, — tāda viņa devās atpakaļ dārzā. Viņa iestīga pumpurā, bezpalīdzīgā nevainībā, un tad pār viņu nogruva pasaules ilgi krātās apsūdzības. Paliec bezpalīdzīgs kā zidainis, kā dzīvnieks, kā cietumnieks, kā dzērājs, kā vienkājis tunelī, kā plānprātīgais — un pasaule ātri nobrāzīs tavu vaigu līdz asinīm, un tu sapratīsi, kālab vienmēr ir bijis vajadzīgs Dievs. Kamēr esi spēcīgs, tu liec debesis ragā. Paliec vājš — un redzēsi velnu. Ne jau ar ragiem un asti, bet ātri traucošās pasaules paviršās laipnības velnu, kas noglāstīs tevi līdz nāvei.

Alkas pēc paradīzes nav nekas cits kā alkas pēc divu sargājošu roku dārza. Štrunts it visas tās saprašanās, dvēseļu radniecības un gara milzonības, vissvarīgākais ir divu sargājošu roku dārzs, kad tu vairs nevarēsi, kad tu nesapratīsi, kad būsi tikai kaila, trīsoša matērija, pliki, pūstoši nervi, substance bez noteikta viedokļa. Kad būsi ādas skranda.

Pēc šīs pieredzes, pēc mīlomes nodzišanas, Ievai vairs nebija ilūziju par sevi. Neviens cilvēks nespēj visu. Un Ieva spēja daudz, bet nevarēja saglabāt sevī labā avota skaidrību. Viņa varēja plēsties kā tūģeris, bet tas nebija viņai lemts. Bībele bija romāns par Ievu, kas iekodusies paradīzes ābolā, devusi garšot to daudziem, izplatījusi indīgo kontrabandu uz nebēdu, iegājusi nāvē un grēkā, duālismā starp ļauno un labo, cīņā starp Dievu un sātanu, tur viņa bija, pašās krustcelēs ar melnu flomāsteru rokā. Viņa piešķīra dzīvību visam, kas gadījās pa ceļam, — grēkam, svētumam un pašai dzīvei. Viņa nekad nevienu nespēs pasargāt, tikai izaicināt. Uz ko? Uz dzīvību. Vai nāvi. Atrodi šai zīmējumā septiņas atšķirības!

PAISUMS

Klusētājiem grūtāk. Klusētāji klusē daudzus gadus, tad ielec upē. Bet tie, kuri nemitīgi vajā savus draugus ar savu smeldžu un paranoju aprakstiem, tie sevi uztur pie dzīvības. Klauvē — un tev taps atvērts. Varbūt ne gluži atvērts taps, bet kaut kas noteikti mainīsies — ja tas spēj tevi priecēt. Varbūt cits tapešu raksts. Cits stāvs. Cita smarža. Cita perspektīva. Un cita glezna. Ja nu reizēm dzīslās iesveļ neprātīga cerība, tad varbūt tajā mirklī, kad vilcienā latviski lasi kādu tulkotu grāmatu, un mazā zibens plaikšņa ilguma brīdī pēkšņi atskārt, ka saproti autoru un galveno varoni, redzi tulkotāja dzīvi. Visas šīs trīs esmes uz mirkli savietojas tevī, ne lineāri, bet nolemtā izgaismotā lokā. Tu tiec iekšā un piepeši redzi cauri aizsalušam ezeram līdz gruntij, līdz zemstraumju dusēšanai starp nekustīgiem ūdensziediem. Tad pāršķir lappusi — un viss pazūd, tu esi sevī, tev ir jāpērk bērniem piens un sunim sirds — sarkana, milzīga vērsa sirds un jānes mājās, tev jābūt medniekam, jo apkārt tik stingri ziemīgi lauki, naidīgi visam siltajam, visam dzīvajam.

Bet dažkārt prātīgāk likās nekur neiet, nelasīt un neko neteikt. Jo šī pasaule ir kā mozaikas stikliņi, ko kaleidoskopā groza mazulis. Pagrieziens — kaut kas skaists. Pagrieziens — kaut kas cits, bet vienalga skaists. Viņa zina, ka simetrisko ornamentu kaleidoskopā veido spoguļu sistēma, spoguļi pie visa vainīgi, tie prot tikai simetriski, pārāk simetriski. Tik simetriski, ka bail. Tik simetriska ir tikai nāve, patiesi, tik simetriska nevar būt patiesība. Bet spoguļi citādi nemāk.

Viņa nav no klusētājiem, viņa neklusē — iet pa mežu un runā ar kokiem, ar sastaptiem suņiem, ar svešiem cilvēkiem reizēm parunājas. Tomēr viņa atturas no padomiem un padomu došanas. Viņa grib iziet šim mežam cauri bez pavadoņiem. Nevajag augsnes paraugus un karti. Vismaz šobrīd. Mežu gan vajag. Visu pilnīgu mežu ar kokiem, sūnām un apreibinošo debesu smaržu — kad gaisā turas vēsums un ledaina valgme pie saknēm zem paparžu paklājiem rudenos, vislabāk novembrī. Vai karstos jūlija bula tvanos, kad visapkārt ir sauss līdz dvēselei un šķiet, ka mežs pats glabā uguni, būdams tik izkaltis kā skopulis virs saraustās bagātības un tik bīstams pats sev kā propāna muca

Iesākumā

zem atklātas liesmas. Mežs ir ielikts viņas un viņai līdzīgo shēmā, viņas ķīmiskajā formulā ir šis noslēpumainais elements — mežs, bet tad viņa aizbrauc uz tuksnesi un skatās uz tuksneša iedzīvotājiem, uz vecajiem cilvēkiem, kas ir sapratuši, ka nekur nevar aiziet. Tuksnesī nevar patverties, nekur no tuksneša nevar paslēpties. Atliek sastingt savas būdasniecīgajā pavēnā strēmēlītē un skatīties tālumā ar košļājamo tabaku, ielipinātu zem ūsas vai bez tās. Vienkārši sēdēt un skatīties, un nekāda progresā. Tas nav iespējams, jo nav meža. Vecie sēž un skatās tālumā vai aplūko vēja un ūdens nemanāmās, mūžīgās kustības nospiedumus smiltīs.

Bet tiem, kam iekšā uguns, tie dzēs uguni kā mācēdami, arī viņa. Iet tālu, lai uguns vairs nesnaikstās viņas domu. Visa viņas skraidelēšana ir tāda uguns dzesēšana vien. Un reizēm viņa ņem līdzī suni, jo vienam iet galīgi nav tas. Daži skati atklājas kā plīstošs prieka vilnis krūtīs. Daži — kā lēna putošana pie kājām. Bet vēl cita ainava atnāk kā kaļķis vēnā — karsts, un sirds pukst strauji, uz pieres izsitas sviedri. Kājām ejot, vienmēr kaut kas paveras. Šī mazā kustības ilūzija, ak, viņai nevajag neko citu.

Cilvēkus vienkārši vajag saprast, viņa domā. Un pasauli vajag saprast. Nevar tā — maut visus kā kurpes uz vienas liestes. Katrai ādai savs izliekums, vīle, kūkums. Lai to ieraudzītu, vajag klusumu un laiku.

Viņa jau paspējusi pabraukāties karuseļos — nav ne vainas. Pēc mierīgajām, tik ierastajām ikrīta brokastīm sevi iemest laika caurulē, izkratīt tā, ka laid pār lūpu visu pierastību tieši sev pie kājām, visu šo niecību, kas tevi uztur pie dzīvības. Pie savas bezizejas kājām nober sīkās, sakodītās drupačas, izgaudojies, izraudies, un pēc tam kādu laiku miers, kārots miers, nekustība, stingums un viss patīk. Pasaule darbojas kārtīgi kā labi ieeļļotu zobratu sistēma ar parametriem, barometriem, altimetriem un hronometriem. Tev patīk gan īsās, gan garās distances, sākums un beigas, un pats vidus tev ļoti patīk. Došanās uz darbu, kredīts par mājokli un mašīnu, bērni un vecāki, pat neprecētās krustmātes. Ja nebūtu salto un kūleņu, diez vai tu spētu novērtēt mazo

PAISUMS

mehānismu — kāplīti, āmuriņu vai laktiņu, vai kā nu sauca to mazo kaula nieciņu — līdzsvara ierīci tavā ausī, tavā vestibulārajā aparātā, kas notur tevi stāvus.

Asiņu sarkanā viela visiem vienāda — plūstoša un maiga, bezgala piesātināta ar laiku un dažādiem arhīviem. Vienmēr karsta viela, tomēr — kas vairāk sarado — laiks vai asinis? Un, ja nu gan asinis, gan laiks, kā pēc tam dzīvot tālāk? Pēc tam, kad pasaulē vairs nav nevienas būtnes, kas tev uzsedz segu, kas tevi pieņem ar bezierunu mīlestību, kas tevi pieņem tieši tādu, kāds esi. Kas ar prieku noskatās tavās kustībās, kā acīs tu vienkārši esi laba. Kad tādu acu vairs nav, kā priekšā tu spēsi būt tāda, kāda esi? Jo radniecība vienmēr ar tiem, kuri tev uzsedz segu vai uzmet tiklu, lai izvilktu krastā, vai kaut ko pavēsta tajā neierobežota haosa pasaulē, kurā esam spiesti dzīvot, kurā tikai saule kustas apmēram pa vienām un tām pašām durvīm un diena iespraucas kā tumsas puķes pumpuri pa logu, bet savādāk viss pavisam citādi. Un ne jau kaut kādas izcīlas gudrības tev pavēsta, bet — vai nav dīvaini mūsdienu pārticības pasaulē? — arvien tās pašas izdzīvošanai svarīgās lietas. Arī viņai ir kaut kas tāds pateikts. Divas, nē — trīs izdzīvošanas lietas: tās pirmās divas ir — nesēdi uz akmens, pirms nav bijis pērkons, un nedzīvo caurvējā. Skaidrs, te runa par tiem pašiem sasodītajiem nerviem. Tiem aukstums un caurvējš kaitē, sāksi čurāt asinis, ja neklausīsi. Saraus tevi liku kā spieķa galu, ja neuzmanīsies.

Bet trešais padoms bija aplinkus pavēstīts — ar stāstu. Viņas mīlome, cilvēks, kas viņai šos padomus atstāja, pirms Otrā pasaules kara bijusi Rīgā par kalponi bagātā mājā — tikai mēnesi, lai nopelnītu naudu un dabūtu pajumti svešajā pilsētā.

— Meitiņ, — viņa teica Ievai, — es labi zināju, ka esmu šeit uz īsu laiku, tāpēc es ar godu pacietu visu, man pietika izturības un prieka par katru jaunu dienu. Kad pēc mēneša gāju prom, saimnieki raudāja un negribēja mani atlaist, jo tik labu kalponi savu mūžu nebija redzējuši.

Šis stāsts vēstīja — ka viss paies, dzīve arī. Varbūt tā ilgs mazliet vairāk nekā mēnesi, bet paies. Katrs skats, katra ainava, arī tu pats. Tas

Iesākumā

kaut ko atrisina, vismaz līdz tam brīdim, kad dzīve tev apriebsies vairāk par rūgtu nāvi, kad visos apvāršņos redzi vairs tikai melni izdegušus klajumus, kad nīsti dzīvi tik ļoti, ka, par to domājot, tevi sāk purināt agonijas drebulis. Paldies, mīļom.

Jo, patiesi, viņa vairs nesauc sevi par meiteni, reizēm pasaka to skaisto vārdu — pusmūžs. Jā, par pusmūža cilvēku viņa sevi šobrīd gribētu uzskatīt. Pat fiziski viņa ir izjutusi pusmūžu, viņa to iedomāja savas 33. gadadienas rītā. Tai rītā viņai šķita, ka viņa stāv kalnā, pašā virsotnē. Uz abām pusēm stiepjas šī varenā, krokotā kalnu grēda, agrā saullēktā zeltainā tālumā kust tās aprises, tā ir augsta un melna, bet divainā kārtā viņai netrūkst skābekļa un ausīs nedžinkst. Gluži otrādi — pūš valgmes pilns, spirdzinoši sveigs rītenis, tur augšā dziest zvaigznes, ieaužoties zilgmē kā balti mezglī. Ir ļoti labi. Tieši šobrīd ir ļoti labi, viņa nedomā nedz par šurpceļu, nedz par nokāpšanu, viss ir te un tagad, viņa ir pusmūžā. Un vienīgais, kas sāp, ir skaidrā apziņa, ka viņa ir uzkāpusi no jūras puses, bet nokāps tuksneša pusē. Šī zināšana mazliet smeldz kā reiz laužts atslēgas kauls uz lietu, bet ar to var aprast.

Tad pienāk tā diena — mūžs ir pusē, un viņa iet rudens rītā pa mežu. Apkārt virmo apšu lapu zelts, zeme izelpo vēsumu, un debesis ir tik zilas kā drauga acis. Un mūžs ir pusē, un šis tas pa šo laiku noticies, teiksim, daudzi ir dzimuši, daži ir miruši, kaut kas viņai smelgs visu dzīvi, kaut ko viņa nekad nespēs vairs labot, kaut kam viņai jau ir uzspļaut — un tādā garā. Iet viņa pa mežu un jūt, ka tūlīt būs sasniegts tas kritiskais punkts, kad kauss būs pilns un neies secen, kad vadzis lūzis. Stikla piena pudeļu vēsums viņas bērībā un trīsstūrainās tetrapakas ar uzrakstu MOLOKO — tās arī nedrīkst aizmirst, un pirmā brīvvalsts nauda blāķos un čemodānos, pirmā godīgi nopelnītā nauda — vesels žūksnis krāsaina papīra, fermā apsaldētas nieres un piečurātas bikses, pirmā nakts ar puisī, kuru vairs nekad dzīvē nesatiksi, pirmais lidojums lidmašīnā, pirmās ārzemes ar divainajām lietām, tas cilvēks, no kura tu lēni, bet noteikti aizgāji, lai gan viņš lūdza palikt, jo dzisa. Tavas sirds nodevības, tavs plosīgais spītīgais gars un sīkie atelpas brīži, tavi

PAISUMS

līgumi ar sirdsapziņu, tavs tēvs un māte, un tuvie un tālie ceļojumi, kad bijī iemilējusies pilsētās, debesis vai veselos apgabalos neapdzīvotas zemes.

Jo mīlestībai tak nevajag vienmēr cilvēku, nē, nebūt nevajag. Vari iemilēties pilsētā, tās neviendabīgajā smaržā, tās klusēšanā zem sniega. Sīkajās un lielajās ielās un vakarkrēslā mirdzošajos logos, kas tevī atmodina iekāri, kad paliec ielās ar dumām acīm no tā vien, ka gribi piedzīvot visas nojaušamās dzīves, visus šos logos. Gribi tos izplēst no sienām un savietot savējās krūtīs aiz tā vienkāršā iemesla, ka to visu zini un saproti. Ka mīli šīs gardīnes, aizkarus, žalūzijas, aiz puķupodiem vīdošus paklāju fragmentus pie sienām un logiem. Vienkāršās un greznās vakariņas, kaķus uz palodzēm un kūpošus katlus. Un to, cik mierīgs viņš atnāk mājās pēc darba dienas. Un to, kā viņa pagriež vaigu skūpstam. Te ir tava uzvara, dzīve, šajās vienkāršajās lietās, mazajās lietās, kuras katrs laks kā izslāpis līdz mūža galam un, to apreibināts, maldīdamies pagalmu bastionos, alks tikai vienu — dienas un nakts mūžīgo maiņu. Pavēni un atelpu uz rūtaina divāna, kamēr viņš tev pagatavo tēju. Brīsnīņu sevī dusoša siltuma, kad pulksteņrādītāji nebaksta sausus, pagurušos plakstos ar tērauda dunciem. Alks vecu sievu vientulības un kaķa, viesību un bērnu piedrupinātu gultu, it sevišķi, ja novembris un tur iekšā gaišs, bet ārā krēslains un vēss, un mazliet salst, kur tu stāvi ar savu vienīgo sirdi un dzīvi krūtīs, bet zinādama to visu — no kurienes? — un mīlēdama, mīlēdama, mīlēdama.

Bet tagadnē taču ir tikai šis brīdis, šī pārmērīgā, nežēlīgā koncentrācija un rūgtā zemes smarža.

Kāpēc es eju ar orķestri galvā?

Un viņa sāk plaisāt kā priede. Nolobās miza — kārtā pēc kārtas, krīt liesmodamas. Mežs elpo un aug, stāv un neizrādās, nepierāda, vienkārši ir. Viņa zina, ka mežs ir ideāls, bet mežs pats to nezina. Esamība par daudz prasa no cilvēka, no šī sarežģītā būvējuma, nervu kamola ar sirdi, smadzenēm, acīm, — kā lai aizmirstas? Nemitīga cīņa, notikumu virpulī, tieksmes, domas, instinkti, atbildība — un, ja ne, tad vismaz

Iesākumā

nojausma īsu mirkļu plaiksnos. Paceļot roku, lai pārslēgtu TV kanālus, izņemot siermaizes no tostera vai pārpildītā krustojumā ieraugot sarkano gaismu un turpinot braukt. Vai tad, kad pēc ilgas prombūtnes atkal esi dzimtenē un, skatīdamies zīdainajās niedrēs, pār kurām pārskrien mākoņa ēna, domā — kurš ir tas, kas to visu redz?

Vai tad, kad svešumā saņem ziņu, ka mirusi māte. Es negribu to zināt, sauc nogurusī, sarētotā, ciniskā sirds. Sirds vairs negrib sāpes. Bet kaut kas iekšā nodreb, notrīc — sīks, zīmīgs sapnis pirms pamošanās vai zvēra rēciens, tik skaļš kā pārslogots dzinējs, — un tu skaudri jūti, ka nākamā elpas vilciena var arī nebūt. Bet tas atnāk, un tu esi vienlaikus laimīgs un neizsakāmi vīlies. Jo vēl jau paliek jautājums par sirdi. Ja kāds tev reiz bijis tuvu, tuvu un nu miris un tu iedomā viņa sirdi, ko nekad neesi redzējis, tomēr gluži labi vari iedomāt — kāpēc ne? — reiz darbīgu, bet nu stingu, nekustīgu gliemežnīcu kapa dzelmē. Un tu iedomā — kā sirdij tai kapa dzelmē? Vai tā ir kāroto pārli izauklējusi vai arī ne? Visticamāk, ka ne, nav tur pārles dziļumos, nevienā kapā arheologi sirds vietā nav atraduši pārli, par to nekas nav dzirdēts, varbūt vienīgi tu pats esi šī pārle, šā svešā mūža auglis un radījums, bet sirds pēkšņā nekustība, miesas, ko tu varbūt esi mīlējis vairāk par sevi pašu, uzvara savā nekustībā un piederība zemei tevi padara vai traku. Un sirds sairšana, nemanāmā pārvēršanās par zemi ar sliekām, trūdiem, saknēm — tev smeldz, un tu esi gatavs izrakt no zemes, izvilkt dienasgaismā šo tagad lieku nieku bez dzirksteles, bez kustības, bez atbalss. Apmātība.

Bet domas ir nolobītas, vismaz tas padarīts. Viņa nedroši pieceļas no priedes sargājošā aizvēja un sper nākamos soļus. Smiltis, caursijātas ar melnzemi, tik irdenas, ka kurpes tajās mūk līdz potītēm. Tikko arta stiga. Stigas uzar bailēs no meža ugunsgrēkiem. Ugunsgrēka vairs nebūs, domas ir nolobītas līdz miklai, dzīvai serdei. Līdz esamībai, līdz tagadnei, brīvas no pagātnes, nākotnes, gēniem, ciltsrakstiem un nodomiem, no augstskolu sertifikātiem un izziņām no soda izciešanas vietas. Viņai pēkšņi liekas, ka garīgais miers ir laupīšana. Ka nemitīgā

PAISUMS

sāpīgā iemiesošanās citu dzīvēs — tas bijis tik dziļš urbums, turpretī tagad tikai plāna kārtiņa: mežs, ceļš un debesis. Tā nu gan ir nabadzības apliecība, viņa grib iesaukties, bet apklust. Un ja nu tā ir vienīgā iespēja neapstāties? Noliecies un reizē ar smiltīm pasmel sauļā savu ēnu — tikai mežs, ceļš un debesis. Un tu pati. Matērijas sabiezējums, nejaušs šķērslis saules staram, būtne bez gēniem, bez senčiem, bez pagātnes un nākotnes. Kas vēro, kas brīvā dabā redzējusi vienu vai otru skatu, skaistāko mūžā. Daudz tādu nav, bet daži ir, un viņa nespēj pārstāt tos atminēties, viņa domā, ka atcerēsies pat beidzamā stundā — piemēram, miglas taustišanos vasaras rīta svīdumā caur pilsētu. Miglas dzīvnieka kustības tukšajās ielās, kad tas ievelk savus taustekļus upes senlejā. Kustība nekustībā. Vai arī to, kā novembrī pirmais sniegš iesnieg mežezērā. Melnais, dzidrais spogulis, kurā nemitīgi dziest sniegš, zūdošs sniega aizkars, sniega karaspēks, pārslīņu miljardi, kas zaudē esamību, saskaroties ar melno tīro neko.

Jā, bet vai tad mežā vispār varēja būt neglīti skati, vai ikvakara debesu satumšana rudenos, kad, ja vien varēji sevi piespiest apstāties uz dažiem mirkliem izcirtumā, kur krauklis pāri aiznes savu dobjo “kram kram”, kad lidmašīnas atstātā baltā šķērsvītra mirstošās saules atblāzmā krāsojas aizvien sarkanāka, bet ziemeļos galotņu smalkā mežģīne pret karaliski dzelteno padebesi kļūst ar katru brīdi noslēpumaini melnāka, vai tas nebija skaistums? Tāpat kā milzīgā saulrieta koncentrētība pirms tumsas sabiezēšanas, zemes gremdēšanās sevī pašā — ne mīņas no vēja pavirši izsētas domas tur, kur mežs stāv skaidrajā, dzedrajā nekustībā, ieslīdzis līdz saknēm un galotnēm sev vien zināmā apcerē. Skaistums pats par sevi un vienlaikus domāts viņas acīm. Viņas, kas ir tik maza lielajā izcirtumā. Un dzīvības atskārta, kas tobrīd piemeklē, ir strauja un tikpat nenozīmīga kā vilciena svilpiens, atvadoties no vientuļas stacijas. Būtībā nevajadzīgs žests, lieks vilnis bez adresāta, jo te jau neviena nav, tikai sliežu vilņošanās no apvāršņa līdz apvāršnim un melnās sastingušo egļu sienas, gar kurām vilciens aiznes savu kliedzienu un silto elektrisko spīdumu vagona logos.

Saturs

Iesākumā	5
Piepulcināšana	25
Andreja reliģija	43
Sarunas zem kustīgām debesīm	89
Monta	115
Vietu uzbrukums	131
Krustcelēs	139
Maksa par tikšanos	147
Deviņdesmitie	205
Septiņdesmitie	305